

Vastaus kirjalliseen kysymykseen yksinasuvan 16-vuotiaan opiskelijan toimeentulosta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ilmari Nurmisen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 333/2017 vp:

Onko ministeri tietoinen nykyjärjestelmän aiheuttamasta toimeentuloloukusta 16-vuotiaalle opintonsa aloittavalle ja

kuinka tilanteeseen aiotaan puuttua?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vanhemmat ovat vastuussa alle 18-vuotiaan lapsensa elatuksesta, mikä käsittää myös lapsen tarvitseman koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset (laki lapsen elatuksesta 704/1975). Opiskelijan on mahdollista saada opintoihinsa opintorahaa lapsilisän maksamisen päätyttyä. Opintorahaa saavalle myönnetään lisäksi opintolainan valtiontakaus. Koska opintotukeen vaikuttaa toisella asteella 20 ikävuoteen asti vanhempien tulot, opintotukea voivat saada käytännössä pienituloisten perheiden opiskelijat. Perheen heikko taloudellinen tilanne huomioidaan lisäksi siten, että opintorahaa voidaan korottaa vanhempien pienituloisuuden perusteella. Opintorahan määrä on tällöin 17 -19-vuotiaalla vanhemman luona asuvalla enintään 97,67 euroa kuukaudessa ja itsenäisesti asuvalla 17-vuotiaalla enintään 203,48 euroa kuukaudessa. Opintolainan valtiontakauksen määrä on alle 18-vuotiailla toisen asteen opiskelijalla 300 euroa kuukaudessa ja 18 vuotta täyttäneellä se on 650 euroa kuukaudessa. Opintolainan valtiontakaus voidaan kuitenkin myöntää muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle, jonka elatusta varten maksetaan lapsilisää ja joka vanhempiensa tulojen perusteella olisi oikeutettu opintorahaan. Täten myös 16-vuotias opiskelija voi saada lainatakauksen. Myös opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta ja joka ei vanhempiensa tulojen perusteella ole oikeutettu opintorahaan, voidaan myöntää opintolainan valtiontakaus. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijat voivat saada koulumatkatukea, jos heillä on pitkä koulumatka ja merkittävät matkustuskustannukset.

Opintorahaan vähentävästi vaikuttavia vanhempien tulorajoja korotettiin viimeksi 1.1.2016 lukien 13 prosentilla. Tarveharkinta lievenee edelleen 1.1.2018 lukien siten, että vanhempien tulojen huomioonottamisesta opintorahaan luovutaan toisella asteella opiskelevien itsenäisesti asuvien 18–19-vuotiaiden osalta. Opintorahan määrä on tällöin 250,28 euroa kuukaudessa. 1.1.2018 lukien muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan edelleen huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä asumislisää ja opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Talou-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 333/2017 vp

delliset edellytykset opiskeluun paranivat 1.8.2017 lukien opintolainan valtiontakauksen nousua täysi-ikäisillä 250 eurolla ja alle 18-vuotialla toisella asteella opiskelevilla 60 eurolla. Opiskelijat siirtyivät myös yleisen asumistuen piiriin, mikä paransi erityisesti pienituloisten ja korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden taloudellista tilannetta.

Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti alaikäinen lapsi katsotaan yleisessä asumistuessa yleensä kuuluvaksi vanhempiensa ruokakuntaan. Täten hän ei voi saada asumistukea itsenäisenä ruokakuntana, ellei hänellä ole ansiotuloja, niihin verrattavia tuloja tai niitä korvaavia etuustuloja siinä määrin, että hänen voidaan katsoa itsenäisesti elättävän itsensä ja vastaavan asumismenoistaan. Asumistuen tarveharkinta on linkitetty opintotuen tarveharkintaan siten, että asumistukea myönnetään alaikäiselle opiskelijalle, jos hän saa opintotukea. Tällöin myös vanhempien pienituloisuuden perusteella pelkän lainatakauksen saava 16-vuotias opiskelija voi myös saada asumistukea. Pääsääntöisesti asumistuki on tällöin tasoltaan aiemmin käytössä ollutta asumislisää korkeampi.

Jos alaikäisellä opiskelijalla ei kuitenkaan vanhempien tulojen vuoksi ole oikeutta opintorahaan eikä opintolainan valtiontakaukseen, alaikäinen opiskelija ei voi saada asumistukea itsenäisenä ruokakuntana. Vanhempien elatusvastuu on ensisijainen myös viimesijaiseen tarveharkintaiseen toimeentulotukeen nähden. Vanhempien elatusvelvollisuuden laiminlyönti ei kuitenkaan ole peruste evätä toimeentulotukea alaikäiseltä. Jos alaikäinen opiskelija ei voi saada toimeentulotaan omista tuloistaan tai varoistaan tai vanhempiensa huolenpidolla, hän on oikeutettu saamaan tarpeen mukaan toimeentulotukea. Alaikäiselle maksettu toimeentulotuki voidaan kuitenkin periä takaisin vanhemmilta, jos vanhemmat ovat tahallaan laiminlyöneet elatusvelvollisuutensa.

Opintorahan määrä vähävaraisuuden perusteella korotettuna on nykyisin 17-vuotiaalla enimmillään hieman korkeampi kuin tarveharkinnaton yhdestä lapsesta 16 ikävuoteen saakka maksettava lapsilisä. Koulutukseen kannustamiseksi olisi perusteltua korottaa opintorahoja ja lieventää edelleen vanhempien tuloihin perustuvaa tarveharkintaa. Määrärahoja lisääviä uudistuksia on mahdollista tehdä vain valtiontaloudellisten edellytysten puitteissa. Uudistusten edellytyksiä arvioidaan vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä.

Helsingissä 22.9.2017

Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho